

YAŞAR KEMAL'İN HİKÂYESİ: “GERÇEK AİLELER, KURMACA AİLELERİ DOĞURUNCA...”

Ece Onural

“Herkesin hayatı bir roman olmayı hak eder.”

G. Flaubert

■ Yaşar Kemal'in (1923-2015), Luvar Aşireti'ne bağlı olan ailesi, Rus iş-galleri nedeniyle Van'dan Adana'ya göç eder. Yazar, Adana'nın Osmaniye ilçesine bağlı Hemite köyünde (Gökçedam) dünyaya gelir. Asıl adı olan Mustafa Kemal, babasının yakın arkadaşı milletvekili Ali Saip Ursavaş tarafından verilir. Annesi, Nigâr Hanım; babası, Sadık Efendi'dir. Mustafa Kemal ismi zamanla, babasının adıyla anılır ve Kemal Sadık olur. Daha sonra da köyün adı da eklenerek Kemal Sadık Göğçeli olarak anılmaya başlanır. Yaşar Kemal, öncelikli olarak *İnce Memed*'le tanınmış olsa da onun evreni Memed'den ibaret değildir. Dağlarda dolaşan eşkıyalar, bir martının sevgisine sığınmış çocuklar, göçlerde durmadan yürüyen gençler, öfkeli ve güçlü yaşlılar, kırılğan gençler ve yaşlılar, ütopyaya dönüşen sürgün hikâyeleri, kan davaları, ağıtlar, büyük destancılar ve doğumlar...

Onun psişesini oluşturan öğelerin en önemlisi -bütün insanlarda olduğu gibi- çocukluk günlerinde yaşanan büyük olaylar, büyük aile travmaları ve güçlü anılardır. Bir “insan” olarak Yaşar Kemal, bir “yazar” olarak Yaşar Kemal'e, o hikâyelerle varmıştır. Kurmaca metinler aslında yoğunlukla bir anının hikâyesidir: “Bütün ciddi [kurmaca] eserler, temelde otobiyografiktir.”¹ Kurmaca kişiler ise yazarların kendi psişelerinden yarattığı psişelerdir. Gerçek insanlar gibi devingen değillerdir. Metnin sınırları içerisinde dönüşürler ve metnin sonunda dönüştükleri kişi olarak kalırlar. Yazarlar, o kişilerin ruhlarını çok önceden, kendi bilinçli veya bilinçsiz varlığından “doğurur”.

1 Thomas Wolfe, *The Autobiography of an American Novelist*, Harvard University Press, Cambridge 1983, s. 13.

Yaşar Kemal'in anılarından yola çıkarak bir aile hikâyesine ulaştığımızda da bu hikâyenin kurmaca karakterlere olan yansımalarını görürüz.

Yaşar Kemal'in kendi hayatını, fantastik öğelerle anlattığı otobiyografik eseri² olan "Kimsecik Üçlemesi", herkesçe bilinen bir eserdir. Onun bütün çocukluğu, babası, annesi, babaannesi, amcası, evlatlık Yusuf, hatta Ali Saip Ursavaş Bey bu eserde anlatılır. "Kimsecik Üçlemesi", çok kesin bir bilgi aktarımına sahip olduğu için bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. "Gizlenmiş yansımalar" odağımız olmalıdır. Bunun yanında bir başka sınırlandırma sorunu ve gerekliliği ile karşı karşıyayız. Bu kadar üretken bir yazarın bütün aile hikâyesini ve bu hikâyenin eserlerine yansımalarını eksiksiz olarak yazıya dökülebilmek, ancak bir akademik tez çalışmasının hacimsel imkânlarında mümkün olabilir.

Yine sınırlandırma gerekliliği nedeniyle, Yaşar Kemal'i bu açıdan tanıtabilmek için iki önemli kişiden ve bu iki kişinin "yoğun biçimde" yansıtıldığı eserlerden bahsetmek doğru bir seçim olacaktır. Bunlar, yazarın hiç tanışmadığı ama çok iyi tanıdığı babaanne Hırde Hanım ve yazarın varoluşunun da ilk ve en büyük travmasının da nedeni olan baba Sadık Bey'dir.

Ölümlerle Yaşam Arasında Bir Hayal Kahramanı: Hırde Hanım

Yaşar Kemal'in beslendiği kaynaklar arasında, ailesine ilişkin hikâye ve olayların öne çıkması dikkati çeker. Bu kaynakların bir kısmına hikâye adlandırması yapmamızın nedeni, Yaşar Kemal'in bizzat şahit olmadığı olayların da otobiyografik unsurlar olarak eserlerinde yer almasıdır. Bu çerçevede, Yaşar Kemal'in tanışmadığı ama hayat hikâyesinden çokça etkilendiği babaannesi Hırde Hanım'dan öncelikle bahsetmek gerekir. Hırde Hanım, olağanüstü güçlü bir karaktere sahip bir kadındır. Kemal'in eserlerinde gördüğümüz yaşlı bilge kadınların bazılarında, Hırde Hanım'ın özelliklerinin yansıtıldığı, dikkatli gözler tarafından tespit edilebilir. Çocukluğundan Adana'ya göç etmeleri esnasında yaşananlar, Yaşar Kemal'e çocukluğu boyunca anlatılmıştır. Yazar, bu dolaylı anıları hafızasında saklar. Hırde Hanım'ın aile üzerindeki gücü, oğlunun ona karşı olan düşkünlüğü, inatçı tabiatı, öfkeli ama şefkatli ruh hâli, sanki bizzat tanınan bir insan kadar hafızaya kazınmış gibi görünmektedir. Hırde Hanım, göç esnasında çok öfkeli, sürekli olarak geri dönmeye çalışmaktadır, göçü bu nedenle zora sokar. Yaşar Kemal'in babası Sadık Bey'i de oldukça zor durumlarda bırakır:

Ailemin macerasını yazarken, bir de babamın anasından söz etmek gerek. Dediklerine göre babam bir metre doksandan daha uzun bir insandı, anasıysa küçücük bir kadın. Köylerden yola çıktıklarında büyük anam hastaymış. Babam anasını sırtına almış Van'a kadar onu sırtında taşımış. (...) Bir sabah tanyeri ışımadan kalkıyorlar ki, ana yatağında yok. Babam orayı burayı, yanı yöreyi araştırıyor ki, ana ortalarda yok. Göçmeye

2 İleri okuma için bk. Tahsin Çulhaoğlu, "Yaşar Kemal's Yağmurdük Kuşu [Salman The Solitary]: A Family Saga and Trauma", *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C 16, S 1, 2016, s. 246.

hazırlanıyorlar, denklere toplamışlar ya ana ortalarında yok. (...) Anayı o gün de bulamıyorlar. Üçüncü gün babam öğleye kadar hiçbir yere kımladamıyor, sonra da yerini buldum anamın, diye fırlıyor, geldikleri yöne koşarak yola düşüyor. (...) Varıyor bakıyor ki anası bir hurma ağacının altında uyumuş. Onu uyandırmıyor, kendisi de zaten yorgunluktan ölüyor, o da anasının yanına kıvrılıyor. Gün ışıırken de bir uyanıyor ki anası yok yanında, hemen koşarak yola düşüyor, o çöldeki çizgilere de yol denirse eğer. Uzaktan yumulmuş, iki kat olmuş anasının karaltısını görüyor. Ona yetiştiriyor. “Ana nereye?” Ana konuşmuyor. Onu sırtına almak istiyor. Ana oğlunun sırtına binmemek için çırpınıyor. Hurmaların altına geliyor. Bir yerlerden bir parmak kalınlığında bir su kaynıyor. O da az ileride çölün kumlarında uçup gidiyor. Bir su içip dinleniyorlar. Babam inatçı, durmadan anasının nereye kaçtığını soruyor. Ana edemiyor, öfkeyle karşılık veriyor oğluna: “Cehennem dibine gidiyorum. Nereye gideceğim, elbette köyüme, gavurların içine gidiyorum. Onlar da insan, beni yiyecek değiller ya, siz kaçın, bakalım nereye kadar kaçacaksınız?”³

Bunların yanında Hırde Hanım, çocuğu olmayan gelini Nigâr Hanım’la boşanması durumunda, oğlunu, kendisine hakkını helal etmemekle tehdit edecek şefkatte bir kadındır. Göç yolunda, ölüm döşeğinde bulunan küçük Yusuf’un başından ayrılmayan, göçten ayrılan ve çocuğu iyileştirmeden göçe katılmayan da yine odur. Oğlunun, Yusuf’u evlat edinmesine de vesile olur. Adana’ya ulaşıldığında, aileye verilen evi kabul etmez. Bu ev, savaşlar nedeniyle ülkeyi terk eden vatandaşlara aittir. Hırde Hanım, “yuvası bozulmuş kuşun yuvasını almak günah” olduğundan, bu eve yerleşilmesine izin vermemiştir. Bütün bu olaylar esnasında o yine öfkeli, yumuşak başlı bir insan değildir ama bir yandan da sevgi ile doludur. Hırde Hanım’ın hayatında çok ilginç ve hayret verici olaylar olmuştur. Ölümü de hayret vericidir. Adana’da bir Türkmen beyinin konağına yerleşilir, göç aylar boyunca sürmüştür. Yorgunluk, hastalık, yuvadan ayrılma, yeni bir mekânda yeni bir hayat kurma vakaları ikircikli, zorlu bir durum yaratmıştır. Hırde Hanım, bütün bu olayların ortasında, konağa yerleşilen ilk gece, abdest alır ve namaza durmadan önce ailesine, kendisine ilişmemelerini söyler. Yaşlı kadın, ertesi sabah seccadesinin üzerinde vefat eder.

Bir aile miti olarak tekrar tekrar anlatılan bu olaylar, Yaşar Kemal’in, tanımadığı babaannesini pek çok defa kurmaca evreninde yaşama döndürmesine sebep olur. Örneğin “Dağın Öte Yüzü Üçlemesi”nin Meryemce’si, Hırde Hanım’dan doğrudan etkilenmiş bir karakter olarak okunmalıdır. Eser, benzer bir göç temasına sahiptir. Savaşların neden olduğu bir göç değil, mevsimlik göç hadisesi üzerine kurulmuş bir eserdir. Eserde batıl inançlar, konargöçerlik geleneği, modern zamanların eski yaşam biçimlerini yok etmeye başlaması gibi konular işlenmektedir. Üçlemedeki önemli karakterlerden biri olan Meryemce de ilerleyen yaş nedeniyle artık göçten kaçınmaktadır. Yine de yaşlılığını

3 Yaşar Kemal, *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor: Alain Basquet ile Görüşmeler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004, s. 20-21.

kabul etmek istemez. Göç süresince bu ve benzeri nedenlerle pek çok çatışma yaşar. O da Hirde Hanım gibi köyüne geri kaçmaya çalışır, sonunda bunu başarır. Üçlemenin farklı bölümlerinde bu kaçmaya çalışma sahneleri yinelenir⁴. Meryemce, Hirde Hanım'la benzer bir yaşa, aynı öfkeye, aynı inada, aynı şefkate sahip bir karakterdir. Onun da ailesine olan düşkünlüğü dikkati çeker. Göç sırasında onu da oğlu Ali sırtında taşır. Meryemce'nin yaşamı gibi ölümü de Hirde Hanım'ı andırır. Onun ölümü, bizce özellikle net olarak ifade edilmemiş, Meryemce sadece ortadan kaybolmuştur.

Hirde Hanım'ın ruhsal özelliklerine benzerlik gösteren bir diğer kişi de İnce Memed'in Hürü Ana'sıdır. Kısaca bahsetmek gerekirse "İnce Memed Dörtlemesi", bir antikahraman olarak Memed'in hikâyesini anlatır. Zayıf, ufak tefek, güçsüz bir genç adam, bazı mecburiyetler sonucunda, ağalarla mücadele eden bir eşkiyaya dönüşür. Yaşar Kemal'in evreninde bu zorunlu kahramanlık, "mecbur insan" tanımıyla ifade edilir. Memed'in babası yoktur, annesi güçsüz bir kadındır. Memed, eşini, evini, güvenliğini kaybedip dağlara çıkmak zorunda kalmıştır. Hiçbir zaman mutlu olmaz, hiçbir zaman kahraman ruhuna bürünmez. Hep o mecburiyetten kaçmak ister. Bu macerada, ona yardımcı olan bazı akıl hocası figürleri vardır. Hürü Ana da onlardan biridir. Memed'in silik, güçsüz annesinin yerini alır. Memed'i her zaman destekler, fiziksel ve ruhsal olarak -tek başına- bir aile ideasını üzerinde taşıyarak Memed'in eksik yanlarını doldurur. O, yaşlı, güçlü, erk sahibi, öfkeli ve şefkatli bir kadın karakterdir. Memed'e karşı koruyucudur, ağaların karşısında yıkıcıdır. Anacık Sultan'la olan ilişkisinde büyük bir sevgi ve hayranlık duygusuyla yaşar. Gerçek ve kurgu birbirine yoğun bir şekilde benzer. Uzak bir bağlantı gibi görünse de Hürü Ana'nın, Memed'in yaralarını iyileştirebilmek için verdiği uğraş⁵, Hirde Hanım ve Nigâr Hanım'ın, evlatlıkları olan Yusuf'u iyileştirme çabalarına benzer.

Hirde Hanım'ın yeniden hatırlandığı eserlerden biri de "Bir Ada Hikâyesi Dörtlemesi"dir. Eser, zorunlu göç nedeniyle yaşanan yer değişikliğinin etkilediği insanları anlatır. Farklı yerlerden gelen, farklı kimliklere ve inançlara sahip olan insanlar, Karınca Adası'nda yeni bir hayat kurarlar. Büyük çatışmalar yaşanır, vaka, olağanüstü boyutta bir toplumsal kırılma noktasıdır ancak son noktada "ütopya" olarak adlandırabileceğimiz bir düzen kurulur. Bu olaylardan Hirde Hanım'a benzeyen bir karakter doğar: Lena Ana. Mübadele Antlaşması nedeniyle, Karınca Adası'ndan Yunanistan'a zorla gönderilen bu yaşlı kadın, adasını ve "memleketini" bırakmayı reddeder. Hirde Hanım'ın, göçte kaçıp kaçıp köyüne dönmeye çalışması, Lena Ana'da yeniden vücut bulur. Lena Ana da doğup büyüdüğü Karınca Adası'na geri kaçır. Çanakkale Savaşı'ndan geri dönmeyen oğullarının, Mustafa Kemal Paşa'ya yardım ettiklerine inanmaktadır. Mutlaka geri döneceklerdir. Lena Ana, ölüm olasılığını tamamen reddetmiştir.

4 İleri okuma için bk. Ece Onural, "Karşıtlıklarla Kurulan Bir Yolculuk: Dağın Öte Yüzü Üçlemesi'ndeki Meryemce'nin Çatışmaları Üzerine Bir Okuma", *Yaşar Kemal*, İhlamur Kitap, Ankara 2023, s. 113-123.

5 Yaşar Kemal, *İnce Memed III*, Toros Yayınları, İstanbul 1991, s. 263-323, 417-436.

Onun, eserin başkişisi olan Poyraz Musa'yı ölüm döşeginden kurtardığı bir bölüm de vardır. Bir karakter bütünlüğü olarak inatçılık, şıfacılık, öfkeli şefkat özellikleri, belli ki Hırde Hanım "ideası"nın yansımalarıdır.

Yitirilen Cennet ve Bir Babaya Ağıt: "Sadık Bey"

Yaşar Kemal'in eserlerinde bir leitmotiv olarak karşımıza çıkan diğer aile hikâyesi ise Sadık Bey'in ölümüdür. Yukarıda bahsi geçen Yusuf -ailenin evlatlık çocuğu- bir gün, bilinen hiçbir neden yokken babasını hançerleyerek öldürür. Bu vaka, Yaşar Kemal henüz çok küçük bir çocukken cereyan etmiş olsa da travma, hayatı boyunca aklında kalmıştır:

Ben, babam camide, o, namaz kılarken yanıdaydım, hançerlendiği akşamdan sonra, sabaha kadar "yüreğim yanıyor" diye ağladım. Ardından da kekeme oldum ve on iki yaşına kadar zor konuştum. (...) Babamın ölümüne uzun yıllar inanmadım ve onun mezarına hiç gitmedim. Uzun yıllar mezarlığın yanından bile geçmedim. Öldüğünden dolayı ona derinden kırıldım, küstüm. Herkesin babası yaşarken benim babam neden öldürülmüştü, bunu da bir türlü anlayamıyordum.⁶

Yaşar Kemal'in erkek başkişilerinin büyük bir bölümünde, bir "babasızlık" olgusu olduğunu görürüz. Baba ölmüş olabilir, çoğu zaman öldürülmüştür; bazı eserlerde başkişi bu ölüme şahit olmuştur veya baba oldukça silik ve uzak bir karakterdir.

Yılanı Öldürseler'in Salih'i bir örnektir. O daha altı yedi yaşlarındayken babası öldürülür. Annesi Esmen'in eski yavuklusu bu cinayeti işlemiştir. Aile ve toplum, Esmen'in ölmesini, bu cinayeti de Salih'in işlemesini ister. *Yılanı Öldürseler*, psikolojik derinliği ve gizli göndermeleri çok yoğun olan bir eserdir. Babanın öldürülmesi temi yanında, dikkati çeken çok özel bir vaka da vardır: Yaşar Kemal, babası öldüğünde kekeme kalır. Salih de babası öldüğünde koku halüsinasyonları yaşamaya başlar. Anavarzalar barut kokmaktadır. Salih, cinayetten sonra görsel halüsinasyonlar da görür. Özellikle babasını gördüğü sahneler vardır ve Salih, eserin sonunda travma sonrası stres bozukluğuna eklenen toplumsal ve psikolojik baskıya dayanamayarak annesini öldürür.

Yaşar Kemal'in, ağalarla ve erk sahipleriyle "barışmaya çalıştığı" bir ikileme vardır: *Akçasaz'ın Ağaları*. Onun eserlerindeki bütün ağalar ve beyler mutlaka kötücül karakterler olarak sunulmaz ama yoğunlukla baskıcı ve hak gözetmeyen karakter özellikleriyle öne çıkarlar. *Akçasaz'ın Ağaları*, bu açıdan ayrıcalıklı bir eserdir. Derviş Bey ve Mustafa Bey'in bazı kötücül davranışlarının -kendilerince- meşru olan nedenleri olduğunu fark ederiz. Onların da üzüntüleri vardır. Onları kontrol eden, onlara da baskı yapan üst kimlikler vardır. Onlar da "ezilenler" in yaşadıkları olayları yaşayabilmektedirler. Eser, kan davaları, geleceği sürdürme çabaları, değişen zamanlar temaları etrafında kurgulanmıştır.

6 Yaşar Kemal, *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor: Alain Basquet ile Görüşmeler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004, s. 34-35.

Burada çok önemli bir vakayla karşılaşırız: Güçlü, gururlu, “muzaffer” Derviş Bey; on, on beş yaşlarındayken babasının vurulup öldürülmesine şahit olmuştur:

Yetişip gidiyordu, kaç yaşındaydı şimdi hiç ansımıyor. Belki on, on beş... Aklında kalmamış. Kırmızı, tozlu, tozun altındaki mermer kıztısı parlıyor, yalnız bu duvarı, bir de sünen yalımları anımsıyor. Babası önde, at koşturuyor... Yel gibi akan bir at. Kendisi de yüz adım kadar babasının ardında, o da at koşturuyor. Birden kurşunlar vızıldadı. Babasının uzun uzun bağırın, yırtıcı sesini duydu. Atı şaha kalktı, üç dört kere. Uzak, ön ayakları göğe uzandı indi. Babası küt diye düştü.⁷

Aslında o, “Kimsecik Üçlemesi”nin küçük Mustafa’sından çok farklı bir insan değildir. Burada ilginç bir bilgiyi hatırlatmak gerekir: *Akçasaz’ın Ağaları*, bir üçleme olarak tasarlanmış ancak Derviş Bey’i anlatacak olan son cilt hiç yazılmamıştır. Belki de bu durumu, Meryemce’nin öl(e)memesi gibi “okumak” gerekir.

Derviş Bey’le ilgili olarak başka bir vaka da yine “babanın ölümü” temasına dayanır. Beyin adamlarından olan ve bir cinayete azmettirilen Yusuf’un da babası dövülerek öldürülmüştür. Yusuf’un sözleri, belki de çocuk Yaşar Kemal’in sözleridir:

İnsan nasıl öldürülür? Babasını nasıl öldürmüşlerdi? Döverek... Hapishane odası kan seli içinde... Herkes kana bulanmış... Devrilivermiş, ölüvermiş. Gözleri apaçık donmuş kalmış. Kıpırtısız. Yüreği cızz etti. Ya kendini de öldürürlerse, babası gibi ederlerse? Her bir yanıyla babasına benzeyen çocuk olur mu?⁸

Çakırcalı Efe, Yaşar Kemal’in kaleme aldığı şekliyle biyografik roman, tarihsel kurmaca, yaşamöyküsü sınıflandırmaları ortak bir paydaya ulaşmamıştır. Bu nedenle eseri, bu yazıda da “tamamen kurmaca bir metin” olarak değerlendirmek, tartışmalara neden olacaktır. Bu noktada eserin türü tartışmasını dışarıda bırakarak bazı tespitler yapabiliriz. Yaşar Kemal’in *Çakırcalı Mehmet Efe*’yi araştırmayı ve yazmayı istemesinin nedeni büyük ihtimalle soylu eşkıyalarla ilgili olmasıdır. Yine de yazarın hayatı ile *Çakırcalı* arasında başka bir bağ bulunur: *Çakırcalı Efe*, babasını öldürenlerden intikam almak için dağlara çıkar.

Her İnsan, Bir Aile Hikâyesidir

Hırde Hanım da Sadık Bey de yukarıda zikredilmeyen pek çok eserde yaşama yeniden döndürülmüştür. Yine yukarıda ifade edildiği üzere Yaşar Kemal’in çocukluğu, ailesi ve yakın çevresinin eserlerine yansımalarını bütünüyle ortaya koymak bu çalışmanın sınırları içinde mümkün olmasa da birkaç örnek daha vererek okuru aydınlatmak gerekir. Anne Nigâr Hanım, Hırde Hanım’dan

7 Yaşar Kemal, *Demirciler Çarşısı Cinayeti*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004, s. 113.

8 Yaşar Kemal, *Yusufoçuk Yusuf*, Toros Yayınları, İstanbul 1991, s. 319.

farklı, nahif bir güce sahiptir. Çok iyi bir hikâye anlatıcısıdır. Eşinin ölümünden sonra büyük zorluklarla mücadele eder, yine eşinin ölümünden sonra, eşinin kardeşi Tahir Efendi ile evlenir. Oğlunun üzerinde de büyük bir gücü vardır. Onun da “hikâye anlatıcısı, sakin, bilge” kadın imgesi sanki Anacık Sultan’da vücut bulur. Eserlerde onun izini sürmek net bir sonuç vermese de silik bir imge, derinde duran bir çağrışım olarak kurmaca evreninde yaşar. Annesinin erkek kardeşi, ünlü eşkıya Mahiro’dur. Yine annesinin amcası, eşkıya Çerko’dur. Onlar da yer yer isimleriyle yer yer esinlenilmiş varlıklarıyla eserlerde yer alırlar. Yazarın adını veren Ali Saip Ursavaş Bey -çoğu zaman doğrudan kendi adıyla- “İnce Memed Dörtlemesi”nde, “Kimsecik Üçlemesi”nde ve “Bir Ada Hikâyesi Dörtlemesi”nde karşımıza çıkar. Hatta “Bir Ada Hikâyesi”nin Poyraz Musa’sının adını da o verir. Aile üyesi olmayan ama ailenin büyük bir parçası olan Evdâle Zeynikî ise hem kendi adıyla hem başka isimlerle pek çok eserde ortaya çıkar. O, büyük bir destan söyleyicisidir. Aile, onun kendi evlerine misafir olarak gelip destanlar söylemesine “bir aile yadigârı” önemi atfetmiştir. *Binboğalar Efsanesi*’nde, “Bir Ada Hikâyesi Dörtlemesi”nde ve diğer pek çok eserde “diz çöküp destan söylemeye” devam eder. Yaşar Kemal, o anılardan vazgeçmez:

Hayat hikayesine olay örgüsü, karakter ve bakış açısı mercakleriyle bakmak bizi alışılmadık ama düşündürücü bir imgeye götürür. İçinden kendimize yol açıp hayatlarımızın hiç sona ermeyen olaylar dizisinden bir anlam çıkarmaya çalışırken, sayfa sayfa açılan kendi romanımızın ortasında asılı kalmış, sürekli kendimizi kurgulayan ve karakterleştiren, kendimizi anlatan ve okuyan, kendi romanımızın aynı anda hem anlatıcısı hem baş kahramanı hem de okuru olarak kendi imgemizdir bu. Hayat hikayesinin ikinci ve özellikle üçüncü düzeylerinde ortaya çıkan yakalamaya çalışılan bir imgedir: Deneyim ve ifade düzeyleri. Ortasında, hayatımızın yalnızca başımıza gelmediğini, ama kısmen bu hayatı sürekli “oluşturduğumuzu”, belirgin şekilde bize ait olan bir şey “haline soktuğumuzu”, kendi benzersiz hikayemizi “bu hayattan çıkardığımızı” söyleyen içgörü vardır. Bu nedenle yaratıcı bir süreç, estetik bir süreç, aslında şiirsel bir süreçtir.”⁹

Anılar, Proust’un kurabiye kokularının izine düşmesine neden olan düğümlerdir. Geçmişten bir jest, hiç tanımadığımız bir kişide yinelenince yabancılik ve tanışıklık birbirine karışır. Anılar bir yandan da “Bizi Biz Yapan Hikâyeler”dir. O tanıdık jestin gerçekten var olup olmadığından bile emin olamayız aslında. Hiç tanımadığımız bir insanı tanıyanların anıları, bizim anımız hâline gelir, geçmişin kötü anıları daha da kötüleşir, iyi anılarsa daha da mükemmel anılara dönüşür. İnsan, anılarını ve anlarını dönüştürür, iç içe girmiş hikâyelere ulaşır. Hikâye olarak hayat ve hayat olarak hikâyeyi Yaşar Kemal’de aramak, sadece bilim insanları için değil, okurlar için de olağanüstü bir deneyim olacaktır.

9 William R. Randall, *Bizi “Biz” Yapan Hikâyeler: Kendimizi Yaratma Üzerine Bir Deneme*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014, s. 243.

Kaynaklar

Çulhaoğlu, Tahsin, “Yaşar Kemal’s Yağmurcuk Kuşu [Salman The Solitary]: A Family Saga and Trauma”, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C 16, S 1, 2016, s. 243-272.

Onural, Ece, “Karşıtlıklarla Kurulan Bir Yolculuk: Dağın Öte Yüzü Üçlemesi’ndeki Meryemce’nin Çatışmaları Üzerine Bir Okuma”, *Yaşar Kemal*, Ihlamur Kitap, Ankara 2023, s. 113-123.

Randall, William R., *Bizi “Biz” Yapan Hikâyeler: Kendimizi Yaratma Üzerine Bir Deneme*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014.

Wolfe, Thomas, *The Autobiography of an American Novelist*, Harvard University Press, Cambridge 1983.

Yaşar Kemal, *Yusuçuk Yusuf*, Toros Yayınları, İstanbul 1991.

Yaşar Kemal, *İnce Memed III*, Toros Yayınları, İstanbul 1991.

Yaşar Kemal, *Demirciler Çarşısı Cinayeti*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.

Yaşar Kemal, *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor: Alain Basquet ile Görüşmeler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.